

ליקוטי ופסקי הלכות "חוקי היום"

ותלמודם
"חוקי היום"
לעשות רצונך
בלבב שלם

שע"י "חדר הוראה"

שבנות מנחת יצחק פעיה"ק ירושלים תובב"א - בראשות הרב חיים אהרן בלייער שליט"א

דיני

הכשרים

בקשה:

נא לשלוח לכמה שיותר
אנשים כדי שיגיע הלכות
אלו לבתי בני ישראל,
לתועלת הציבור, וכך יש
לכם יד בהפצת תורה
ובהלכות נחוצות

לקבל הגליון כל שבוע במייל:

Paskenshtibel@gmail.com

אפשר להוריד
גליונות קודמים

[Archives - ארכיון](#)

לתרומות

ליקוטי ופסקי הלכות "חוקי היום"

ותלמוד
"תוספתא הגאון"
לעשות רצונך
בלבב שלם

שע"י "חדר הוראה"

שכונת מנחת יצחק פעיה"ק ירושלים תובב"א - בראשות הרב חיים אהרן בלייער שליט"א

258

דיני 'הכשרים' - א' | פרשת ויקהל - שקלים תשפ"ב

נא לא לעיין בגליון
בשעת התפילה
וקריאת התורה

אוכל בשר

השגחה על מאכלים

א. נתקבל בכל תפוצות ישראל שאין אדם אוכל מאכל הנקנה מאחרים אלא אם כן האוכל עומד תחת השגחה ע"י רב או ועד רבנים וכדומה שמעידים על כשרותו של האוכל ומרכיביו, ולכן כשקונים אוכל כשר או כשסועדים במסעדה או אצל סעודה גדולה והאוכל מסופק ע"י שירותי קייטרינג וכדומה תמיד צריכים לוודא שאכן האוכל נמצא תחת השגחה של רב או ועד כשרות מהודרת.

ב. לא כל המסומן כשר, כשר. אמנם קיים בלבול גדול בסטנדרטים של כשרויות שונות, ובפרט כשנוסעים למקומות שונות שאינם מקומיות ואין יודעים הרקע ורמה של כשרויות שונות. וכן הרבה באים לא"י וחושבים שכל מאכלים שנקנים אצל יהודי הם כשרים מאחר שכאלו היא מדינה יהודית ששמרת תורה ומצוות, ומן האמת, הדבר רחוק מן המציאות, ובפרט בשנת השמיטה גישי גופי כשרות שסומכין על היתרים וקולות מפוקפקים (עי' מש"כ גליון 242, 244), ולכן מצאנו צורך לבאר קצת מנושא ההשגחה וההכשרים, ולגלות קצת אור על נושא רגיש כזה, ומהו בכלל המקור לצורך של 'הכשר'.

ג. כמו כן קיימים הרבה מיני מוצרים שבני אדם מכינים בביתם למכירה ומוכרים אותם בלי שום הכשר, והשאלה הוא האם יש להם על מה לסמוך, ויבואר.

הצורך בהכשר על מאכלים

עד אחד נאמן באיסורים

ד. כלל הוא בתורה, שעד אחד נאמן באיסורין (גמ' גיטין דף ב' ע"ב), ופירש"י שהרי האמינה התורה לכל אחד ואחד מישראל על הפרשת תרומה ועל השחיטה ועל ניקור הגיד והחלב ע"כ, וילפינן את זה מקרא "וספרה לה" שנאמנת לומר שהיא טהורה (גמ' כתובות דף ע"ב ע"א), ולכן אם בא ישראל נאמן בין איש ובין אשה ואומר על דבר שהוא כשר הרי הוא נאמן בזה, ואינו כעדות על דבר שבערוה או דבר של ממון שצריכים שני עדים, אבל לא כל אדם נאמן מדין עד אחד נאמן באיסורין וכיבואר.

אדם חשוד או סתם אדם

ה. אדם חשוד. אדם החשוד באכילת דברים האסורים בין אם הוא חשוד באכילת דברים האסורים מן התורה ובין אם הוא חשוד באיסור דרבנן אין לסמוך עליו לקנות ממנו מאכלים ולגבי כשרות המאכלים, ואם נתארח אצלו לא יאכל מדברים שהוא חשוד בהם (ש"ע י"ד סי' קי"ט ס"א), וכן אדם שמחלל שבת בפרהסיא או עובר על אחת מן העבירות אינו נאמן (ש"ע ס"ז).

ו. סתם אדם. נחלקו הפוסקים בסתם אדם בישראל שאינו חשוד אלא שאינו מכירו שהוא מוחזק בכשרות, האם אפשר לקנות ממנו מאכלים שיש בהם חשש איסור. י"א שיש לסמוך על סתם ישראל שאינו חשוד (רש"י, ראב"ד, טור, סתימת השו"ע שם כמבואר בש"ך סק"א, פ"ח סק"א), אולם באופן שיש אמתלא לחשוד בדבר ואין האיש ידוע כמוחזק בכשרות, חוששים להחמיר לכו"ע (כנה"ג בהג' על הטור אות ט').

ז. אמנם יש הס"ל שסתם ישראל אין סומכין עליו אלא אם כן מכירים אותו שהוא מוחזק בכשרות (רמב"ם הובא בדרכ"מ) וכך פסק הרמ"א שאסור לקנות אפילו ממי שאינו חשוד רק שאין מכירין אותו שהוא מוחזק בכשרות (רמ"א סם), ובפרט שאנו רואים קלקול הדורות ולא אכשר דרי (ט"ז סק"ב).

מוחזק בכשרות

ח. מוחזק בכשרות. לכן הסכימו הרבה פוסקים שאין לקנות בשר, יין חלב ופת אלא ממי שמכירין אותו שמוחזק בכשרות, שאל"כ יש לחוש שמא המוכר חשוד על 'לפני עור', וכן ראוי לנהוג בזמן הזה (רמ"א סם, פרי תואר סק"א, חכמת אדם כלל ע"א דין א') ועפ"ז נקטו הרבה אחרונים שבזמן הזה טוב לחוש לדיעות אלו שלא לקנות ממי שאינו מוחזק בכשרות.

ט. גדר מוחזק בכשרות. כתבו הפוסקים שגדרו מוחזק בכשרות הוא כל שמתנהג על פי דת ישראל, מניח טלית ותפילין ומתפלל ג' פעמים ביום, נוטל ידיו לאכילה ומנהיג את בני ביתו בכשרות, הרי זה נחשב על פי התורה כאיש יהודי שמוחזק בכשרות, אבל אין הכוונה שהוא ירא שמים מרבים וחסיד וצדיק וכדומה, ואפילו אם הוא חשוד שבאחד מפרטי המצוות אינו מתנהג כדת ישאל מפני קלות הדעת וכדומה, מ"מ להלכה דנים אותו כמוחזק בכשרות (ערוך השלחן סי"א הובא בדרכ"ט סק"ז).

'תקנת ד' ארצות' שצריכים 'הכשר'

וועד ד' ארצות

י. באירופה בתקופה של לפני כחמש מאות שנה, כל עניני הקהילות התנהלו ע"י גוף עליון מרכזי 'וועד ארבעה ארצות' תחילה במדינת פולין ואח"כ במדינת ליטא, שהיה מורכב מנציגי הקהילות, פרנסים, דיינים ורבנים (כגון בעל ש"ת שארית יוסף, ש"ת משאת בנימין, המהרש"א, הב"ח, בעל כלי יקר, בעל הלבושים, בעל תבואות שור, הסמ"ע, מהר"ם מלובלין ועוד). הוועד התאסף פעמיים בשנה [אצל הירידיים הגדולים שהתקיימו אז, בחורף ביריד גראמניץ בעיר לובלין ובקיץ ביריד יערסלאב] והם עשו תקנות והנהגות לטובת הקהילות ושיפוטים בין יחידים ורבים, ופיקחו על עניני הציבור, וגם נהלו מיסים ויצגו קהילות היהודיות בממשלות שונות וכדומה, והכל היה נרשם בפנקס כך שהתקנות קיבלו תוקף.

'מוכר' צריך הכשר

יא. אחד מהתקנות של הוועד [בשנת שני"ה] היה שלא לקנות שום מאכל או יין אפילו ממי שמוחזק בכשרות, אלא אם כן יש ביד המוכר תעודת כשרות מהאב"ד או רב שנעשה בהכשר (פנקס ועד הארצות מ"ז משנת ס"ז).

יב. לא פלוג. התקנה היתה על כל אחד ואחד, ואפילו מי שמוחזק בכשרות שמותר לכתחילה לאכול בביתו או לקבל אוכל ממנו במתנה, מ"מ כשמוכר מאכלים צריך לקבל כתב והכשר ומשום לא פלוג, כדי שלא יצטרכו לדון על כל אדם אם הוא באמת ירא שמים וכדי שלא יבואו להקל באנשים שאינם יראים ושלמים (תשובות והנהגות ח"ב סי' ע"ז).

יג. נוגע לעצמו. עוד טעם מבואר בפוסקים בתקנת ד' הארצות, משום שאדם נוגע אצל עצמו כשזה מגיע לממון ויש חשש שילך שולל אחרי תאוות ממון אף שלא במתכוון ויורה היתר לעצמו בדברים, ולכן תיקנו שהמוכר לאחרים צריך שיהיה לו כתב הכשר, כך שהרב ישגיח על הנעשה ויבזה ניתוסף נאמנות על המאכלים שהם אכן כשרים (נהרות איתן ח"ב סי' ל"ח).

יד. על אף שכבר מלפני כשלוש מאות שנה תוקף ממשלתי של הוועד התבטל מטעם הממשלה דאז, מ"מ התקנות שתיקנו שתכליתם לחיזוק, לתיקון ולגדוד גדרים לטובת הציבור לא התבטלו, והפוסקים המשיכו את תוקפם גם לאחר שהתבטל הוועד עצמו (בית הלל סוף סי' ס"ה, בית לחם יהודה ריש סי' קי"ט הובא בדרכ"ט סק"ז, בית לחם יהודה סק"ב).

ייצור מזון בבתי חרושת

טו. בזמנינו עבר כמעט באופן מוחלט תעשיית האוכל לבתי חרושת ומפעלים גדולים, לפעמים כשמונהלים ע"י יהודים אבל לרוב הם בבעלות נכרית וגם הפועלים נכרים, ונמצאים בכל רחבי העולם והיהודים מזמינים ייצור כשר, ולכן יש צורך מעיקר הדין להכשיר ולהגדיל פס ייצור שבו מייצרים האוכל והכלים ולהכין את בית החרושת לייצור כשר. וכיון שכן, פשוט הוא שצריכים משגיחים, כח אדם מוכשר ומיומן, ורבנים להשגיח על כל הייצור לוודא שהכל יוצא כדת וכדין בלי תערובות או בליעות ממאכלות אסורות.

טז. **ידע טכני.** חוץ מזה שהצוות משגיחים והרבנים צריכים לדעת ההלכות הנחוצות באיסור והיתר, גם צריכים לשלוט באופן בהיר בידע והבנה כפי הדרוש בטכניקת הפעלת המכונות המשוכללות והקטטורים הנמצאים בתעשיית המזון ובכל שטחי המפעל, כדי שיוכלו לעמוד על הדברים הנעשים, ועל פסי הייצור, בפרט כשיש כמה פסי ייצור שפועלים במקביל באותו מפעל, ולוודא שאין בהן שום חשש איסור.

ייצור מזון בבית פרטי

יז. **לא למכירה.** כשאחד מכין אוכל בביתו ורוצה לשלוח למישהו, או שעושה קידוש בבית המדרש ומגיש אוכל שמיוצר בביתו, כשהאדם מוחזק בכשרות (לעיל אות ח) אין צריכים הכשר על מאכליו, מאחר שעד אחד נאמן באיסורין ואין המאכלים עומדים למכירה, הרי שאין לו שום נגיעות, וכן הדין כשמקבלים משלוח מנות בפורים ממישהו.

יח. **למכירה.** אמנם כשאדם מכין מזון בביתו כדי להרוויח כסף ומוכר המוצרים מביתו או שמספק לאחרים באופן מסחרי, הרי זה בכלל התקנה של וועד ארבעה ארצות (לעיל י"א) וצריך הכשר ופיקוח על המאכלים וגם מכתב מרב או מורה הוראה כדי להעיד על זה, ואפילו במי שמוחזק בכשרות והוא משום לא פלוג (אות י"ב).

יט. **מכין בכמות קטנה.** לכאורה כשאחד אינו מתעסק בזה כסחורה, רק לפעמים קורה שמכין דברי מאכל ומוכרם לשכניו ומידעו או לבני הכולל וכדומה, כל שמכירים את הבית שמוחזק בכשרות, יש לסמוך עליהם גם בלי פיקוח, שהרי הם לא עושים את זה בדרך מסחרי רק בכמות קטנה (נהרות איתן ח"ב סי' ל"ח).

כ. **כמות גדולה.** אבל כשהם מכינים כמות ומפרסמים עצמם כעסק ומקום שאפשר להזמין אוכל, ומספקים לכל אלו שמזמינים אצלם גם כשאין מידעיהם לו, הרי זה נכלל בתקנת וועד ד' ארצות שאין לקנות מהם אלא אם כן מחזיקים מכתב מרב או מורה הוראה.

כא. **על הלקוחות להתעקש על זה.** ויש לציין שאין טענות על המוכרים שעושים כן, שהרי סוף סוף הם רוצים להתפרנס כראוי, וכל זמן שאנשים קונים את מאכליהם, הם ממשיכים למכור ולהתפרנס בהיתר. אלא הבעיה הוא על הלקוחות שהן צריכות להקפיד ולהתעקש שאין קונים אלא ממי שמוחזק מכתב כשרות בידיהם המעידי על פיקוח מוצריהם, ולכן יש ללקוח לשאול מהמוכר האם יש לו איזה 'הכשר', וכל זמן שהקונים ממשיכים להזמין ולקנות המוצרים בלי הכשר, אין המוכרים מרגישים צורך לקבל פיקוח כלל. והוא מהדברים הצריכים חיזוק ושלאחרונה נפוץ מאד ויש לזלזל גמור בדבר.

כל המוצרים בד"ץ

כב. ישנם הרבה אנשים שמכינים מאכלים בביתם כגון, מיני מזונות לקידוש, עוגיות, קוגל תפוחי, קוגל ירושלמי, הערינג, ארבעים, גאלע, דיפס, סלטים, עיצובי פירות, מיני שוקולד וכדומה, וכותבים על האריזה במדבקה 'כל המוצרים בד"ץ' ומוכרים את מוצריהם בחנויות, במכולות ו'במקוה געשעפטען' או ע"י משולחן ישיר לבית הלקוח, ואנשים סומכים על זה לקנות בחושבם שמה כבר יכול להיות אם כל המוצרים בד"ץ.

שאלות מצויות

כג. **הפרשת חלה.** בכל מטבח ביתי מתעוררות שאלות וכך יכול להעיד כל מורה הוראה העונה לשאלות כאלו כל יום, ולא פעמים מועטים נשאלנו שאלות הנוגעות לאלו שמכינים ומוכרים מוצרים מבתיהם, כגון אשה אחת שהכינה עוגות טורט [sponge cake] לקדשים ולא ידעה בכלל שצריכים להפריש מהם חלה אחר האפיה כשיש שיעור, שהרי שמכינים כמות קטנה לצורך פרטי, בדרך כלל אין בו שיעור להפרשת חלה, ויצא מזה מכשול שאלו שנהנו מהמזונות' עם כל המוצרים בד"ץ, בסוף נתברר שאכלו טבל.

נתרם ע"י ידידנו הר"ר **שמואל סילבר** הי"ו
 מיאמי ביץ פלורידה ארה"ב
 לכבוד הוריו היקרים שיחיו שיוזנו לרוות הרבה נחת מכל יוציא
 שיחיו מתוך שמחה ובריאות וכל טוב ברוחניות ובגשמיות.

כד. **בחזקת בשרי.** קורה הרבה פעמים שמכינים מאכלים פרווה בסירים וכלים בשריים או חותכים בצל ושום עם סכין בשרי ונעשים בחזקת בשרי באופן שהיה אסור לכתחילה לאכול עם חלב, ומשום שהאוכל הוא אוכל פרווה, הקונים אינם מודעים שאין לאכול עם חלב, ואם היה להם איזה פיקוח, היה הרב מוודא ומפקח שהם משתמשים רק בכלים פרווה המיוחדים לאוכל הנמכר.

כה. **בדיקת תולעים.** ידוע שהרבה פירות וירקות וקמחים מוחזקים בתולעים, וגם כשכל המוצרים בד"ץ, ואם לא יודעים לבדוק כל פרי וירק וקמח כראוי לו, יתכן שייכשל באכילת שקצים ורמשים, וכשמכינים בכמות קטנה לבני הבית, אין בבדיקה כ"כ טירחא, אבל כשמכינים הרבה למכירה, יש בזה טירחא, ובגלל הלחץ יש צד שיתעצל בזה, אבל כשיש פיקוח והנחיות מרב על זה, ייתכן שיבדקו יותר.

קושי להשגיח על מוצאי בית

כו. למרות שאנו נוקטים שגם דברים שמכינים בבית לסחורה ולמכירה צריכים הכשר של רב או מורה הוראה (אות י"ח), מ"מ קשה הוא לפקח על הנעשה במטבח פרטי בתוך הבית, הן מצד הגישה אליו בזמנים שונים, הן מצד הפרטיות של הבעל הבית, והן מצד הפרדה בין כלי מטבח לצורך פרטי ובין הכלים המיועדים למוצרי מכירה, ולכן בדרך כלל גופי כשרות המהודרות לא יעניקו הכשר למוצרי בית. נמצא שהבעל הבית קרח מכאן ומכאן שמוצא אחד מחייבים אותו לקחת הכשר, ומצד שני לא יכול לקבל הכשר מגוף או וועד כשרות המקובל.

כז. **מרב או מורה הוראה.** ולכן העצה היעוצה הוא לפנות לרב או מורה הוראה המכירו ושעוסק ומתמחה בעניני כשרות וכדומה, ולבקש ממנו שהוא ישגיח על הנעשה במטבח הביתי שלו, ויעניק לו כתב הכשר ויפקח על המוצרים באופן המועיל עם ביקורי פתע והנחיות, ובזה יתקן פרצה שנפרץ אצל הרבה, ויזכה לרבים לאכול מן הכשר הראוי.

גליון הבא: עוד בעניני הכשרים והשגחות

חובה בכל בית
 הגליון ההלכתי שכבש את העולם
 יצא לאור סדרת הכרכים 'מחדד הוראה'

קובץ חוקי חיים ב' מרכים

הוא ליקוט ופסקי הלכה
 שע"י 'חדד הוראה' שבנות מנחת יצחק ירושלים שבראשות
 הגאון רבי חיים אהרן בלייער שליט"א
 מגדולי הפוסקים בירושלים עה"ק

בבשורה טובה וברוב טייעתא דשמיא, אחד מחסוד זמני
 הספרים נדפסו במהדורה חדשה ונמצאים שוב בחנויות המובחרות

הוצאה לאור ציה | הפצת קולמס
 להשיג בחדד הוראה רחוב מנחת יצחק 20, ירושלים טלפון: 052-7619332 חוקי חיים

גליון זה נתרם לע"נ האי גברא יקירא הר"ר
אברהם ב"ר שמואל יהודה שטארק
 נפטר מ' אדר א' תשמ"א
 תלמיד לרבו חביבו אב"ד גאלאנמא
 ולע"נ אשתו מ' ריוק ב"ר פרץ משה
 נפטרה ב"ו אדר תשע"ב
 נתרם ע"י בנם הר"ר **פרץ משה שטארק**

נתרם לע"נ האשה החשובה
מרת חיה חנה
שמאהל ע"ה
 ב"ר חיים דוד הלוי ז"ל
 נפטרה ל' אדר א' תשל"ל תנצב"ח

גליון זה נידב לעילוי נשמת מבני עליה שהמה מועמים
 הגה"ח הרב **שמואל צבי קלאנסבארד** זצ"ל
 שכל הליכותיו היה ע"פ דקדוקי הלכה
 נשמתו נאסף לגנוי מרומים בציון רשב"י בעת עלות הלהב
 בליל ח"י אייר - ל"ג בעומר תשפ"א
 תנצב"ח - נדבת משפחתו